

ВИСНОВОК

на проєкт Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо посилення захисту прав добросовісного набувача (реєстр. № 12089)

Комітет з питань екологічної політики та природокористування на своєму засіданні 07.11.2024 (Протокол №220) відповідно до предметів відання розглянув проєкт Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо посилення захисту прав добросовісного набувача (реєстр. № 12089 від 03.10.2024), внесений народним депутатом України Фрісом І.П. та іншими народними депутатами України.

Як зазначено у пояснювальній записці до законопроєкту, метою запропонованих змін є:

1) вдосконалення правозастосування у правовідносинах щодо витребування майна у добросовісного набувача шляхом чіткого розмежування віндикаційного та негаторного позовів та можливості їх заявлення;

2) вирішення питання компенсації добросовісному набувачеві при витребуванні майна на користь держави чи територіальної громади та подальшого відшкодування шкоди за рахунок винних осіб на користь держави чи територіальної громади;

3) посилення правових засад захисту прав та інтересів добросовісного набувача у випадку вибуття майна з власності держави чи територіальної громади.

Міністерство фінансів України у своєму експертному висновку відмітило, що законопроєкт потребує доопрацювання. Зокрема зауважено, що законопроєктом запропоновано частину другу статті 388 Цивільного кодексу України (далі – Кодекс) викласти у новій редакції, зокрема встановити граничний строк (10 років) для витребування майна від добросовісного набувача для об'єктів державної або комунальної власності і відсутність такого обмеження для об'єктів приватної власності.

Водночас зазначене не узгоджується із Конституцією України, відповідно до якої усі суб'єкти права власності рівні перед законом (частина четверта статті 13), а також Кодексом, відповідно до якого визначено, що цивільним

законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників (частина перша статті 1 Кодексу).

Також статтею 41 Конституції України встановлено, що кожен має право володіти, користуватися й розпоряджатися своєю власністю (частина перша); ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності (частина четверта).

Звернуто увагу, що згідно із частиною третьою статті 16 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (далі – Закон) рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у комунальній власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад, є матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування.

Також статтею 60 Закону встановлено, що:

органи місцевого самоврядування від імені та в інтересах територіальних громад відповідно до закону здійснюють правомочності щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами права комунальної власності, в тому числі виконують усі майнові операції, можуть передавати об'єкти права комунальної власності у постійне або тимчасове користування юридичним та фізичним особам, укладати договори в рамках державно-приватного партнерства, у тому числі концесійні договори, здавати їх в оренду, продавати і купувати, використовувати як заставу, вирішувати питання їхнього відчуження, визначати в угодах та договорах умови використання та фінансування об'єктів, що приватизуються та передаються у користування і оренду (частина п'ята);

майнові операції, які здійснюються органами місцевого самоврядування з об'єктами права комунальної власності, не повинні ослаблювати економічних основ місцевого самоврядування, скорочувати обсяги доходів місцевих бюджетів, зменшувати обсяг та погіршувати умови надання послуг населенню (частина шоста);

право комунальної власності територіальної громади захищається законом на рівних умовах з правами власності інших суб'єктів. Об'єкти права комунальної власності не можуть бути вилучені у територіальних громад і передані іншим суб'єктам права власності без згоди безпосередньо територіальної громади або відповідного рішення ради чи уповноваженого нею органу, за винятком випадків, передбачених законом (частина восьма).

Отже, внесення передбачених законопроектом змін суперечить нормам Закону та призведе до створення правового підґрунтя для порушення інтересів територіальних громад, незахищеності майнової та фінансової основи

місцевого самоврядування, створить нерівні умови для захисту майнових прав учасників цивільно-правових відносин.

Також звернуто увагу, що пунктом другим розділу II «Прикінцеві положення» законопроекту запропоновано визначити, що положення цього Закону мають зворотню дію в часі в частині умов та порядку компенсації органом державної влади або органом місцевого самоврядування добросовісному набувачеві.

Разом з тим зазначене не узгоджується зі статтею 5 Кодексу, згідно з якою акти цивільного законодавства регулюють відносини, які виникли з дня набрання ними чинності; акт цивільного законодавства не має зворотної дії у часі, крім випадків, коли він пом'якшує або скасовує цивільну відповідальність особи (частини перша та друга).

Як зазначено у пояснювальній записці до законопроекту, реалізація законопроекту не потребує додаткових витрат з Державного бюджету України.

Адміністрація Держспецзв'язку повідомила про відсутність пропозицій та зауважень до законопроекту.

Під час обговорення законопроекту на засіданні, членами Комітету та представником Міндовкілля висловлено зауваження щодо необхідності включення до переліку об'єктів, на які не розповсюджуються положення нових пунктів 3 і 4 частини 2 статті 388 Цивільного кодексу України у редакції законопроекту, об'єктів лісового фонду, а також гідротехнічних споруд та земель, розташованих в межах захисних смуг водного фонду.

За підсумками розгляду законопроекту Комітет ухвалив висновок та прийняв рішення:

1. Рекомендувати Комітету Верховної Ради України з питань правової політики самостійно визначитись щодо проєкту Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо посилення захисту прав добросовісного набувача (реєстр. № 12089 від 03.10.2024), внесеного народним депутатом України Фрісом І.П. та іншими народними депутатами України, з урахуванням зауважень, викладених у мотивувальній частині цього висновку.

2. Висновок направити до Комітету Верховної Ради України з питань правової політики.

Голова Комітету

О. БОНДАРЕНКО

